

Хандій Крістіна Володимирівна,
слухач магістратури ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЙ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Для України введення положень про проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції вважається прогресивним інноваційним кроком законодавця. Дана технологія має широку сферу використання, адже процесуальні дії в режимі відеоконференції проводяться як під час досудового розслідування, так і судового розгляду. Застосування режиму відеоконференції значно економить час, дозволяє оперативно вирішувати завдання кримінального судочинства, а також надає можливість гарантувати захист прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, зокрема в аспекті забезпечення їх безпеки. Відповідно, особливо актуальною потреба забезпечення безпеки учасників кримінального провадження виступає в умовах введення воєнного стану на території України.

Щодо визначення поняття відеоконференції, то більшість авторів досліджують це питання з технічного боку. Як зазначала Н. Панько, «під відеоконференцією у кримінальному провадженні слід розуміти особливу процедуру, що виконується за допомогою телекомунікаційних технологій, при якій спілкування у вигляді обміну аудіо- та відеоінформацією між віддаленими учасниками слідчої (розшукової) дії відбувається на відстані (дистанційно), але в режимі реального часу» [4].

Статтею 232 Кримінального процесуального кодексу України передбачено проведення тільки двох слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції під час проведення досудового розслідування – допит осіб (у тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних у кримінальному провадженні осіб) та впізнання осіб чи речей. Процесуальний порядок проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні закріплено статтями 232, 336 та, бланкетно, статтями 224–229 КПК України.

Отже, під час досудового розслідування та судового провадження у режимі відеоконференції дистанційне провадження здійснюється у випадках:

- 1) неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому або судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- 2) необхідності забезпечення безпеки осіб;

3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;

4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;

5) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми [2].

Відтак є необхідність детально проаналізувати кожен з підстав проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції.

Першою підставою законодавцем визначено неможливість безпосередньої участі певних осіб у досудовому або судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин. Під неможливістю безпосередньої участі певних осіб у слідчих (розшукових) діях на досудовому розслідуванні та у судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин слід розуміти випадки, коли ці особи за станом здоров'я фізично не можуть бути присутні при проведенні конкретної слідчої (розшукової) дії (наприклад, санаторне лікування; перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад (стаціонарне лікування), тощо). Під іншими поважними причинами можуть бути визнані обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи (наявність малолітніх дітей при неможливості доручити їх догляд, бездоріжжя, катастрофа, а в умовах сьогодення – бомбардування міст, пошкодження транспортних шляхів внаслідок авіа ударів, тривала перерва в русі транспорту тощо) [3, с. 23].

Другою підставою проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції є необхідність забезпечення безпеки осіб. Відповідно до ст. 2 Закону України від 23 грудня 1993 р. № 3782-ХІІ «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» право на забезпечення безпеки має особа, яка заявила до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень, потерпілий та його представник, підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники, цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач і понятий. Підставою для вжиття заходів забезпечення безпеки цих осіб є дані, що свідчать про наявність реальної загрози їх життю, здоров'ю, житлу і майну [6].

Третьою підставою застосування дистанційного кримінального розслідування є проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого. Можливість проведення такого допиту в режимі

відеоконференції викликана особливостями розвитку та світосприйняття таких учасників кримінального провадження.

Ще однією з підстав застосування дистанційного провадження є необхідність вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування та судового провадження. Ця підстава узгоджується із зобов'язаннями, взятими на себе Україною за міжнародними договорами та угодами. У ст. 28 КПК України закріплено поняття «розумні строки» та критерії для їх визначення. Відеоконференція саме і спрямована на забезпечення швидкого досудового розслідування і судового розгляду.

Вказаний перелік підстав проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції не є вичерпним. Законодавець у п. 5 ч. 1 ст. 232 та п. 5 ч. 1 ст. 336 КПК України передбачив можливість проведення відеоконференції за наявності інших достатніх підстав, але при цьому важливо, щоб вони були достатніми та належним чином обґрунтованими. Необхідно зауважити, що введення воєнного стану на території України, а також можливість забезпечити безпеку учасників кримінального провадження від ризиків, пов'язаних зі збройною агресією Російської Федерації, аксіоматично виступають достатньою підставою для проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції.

Виходячи з аналізу положень ст. 232 та ст. 336 КПК України, основними умовами для прийняття рішення про проведення дистанційного досудового розслідування та судового провадження є:

1. Згода особи, відносно якої планується проведення відеоконференції (ч. 2 ст. 232, ч. 2 ст. 336 КПК України) [2]. Положення ст. 232 та ст. 336 КПК України не визначають вимоги до форми та змісту такої згоди. На погляд М. А. Погорецького та О. С. Старенького для забезпечення можливості перевірити законність та обґрунтованість проведення вказаної процесуальної дії така згода повинна мати виключно письмовий характер, у змісті якої необхідно обов'язково зазначити причини проведення відеоконференції та конкретний орган досудового розслідування/судовий орган, який проводитиме вказану процесуальну дію [5].

2. Наявність фактичних підстав для проведення дистанційного досудового розслідування та судового провадження, які визначені ч. 1 ст. 232 та ч. 1 ст. 336 КПК України.

3. Належна якість зображення та звуку. Під належною якістю зображення слід розуміти зображення, що дозволяє ідентифікувати особу за її зовнішністю всіма учасниками слідчої (розшукової) дії і зафіксувати це зображення технічними засобами з подальшою можливістю ідентифікації учасника слідчої (розшукової) дії по

зображенню. Під належною якістю звуку слід розуміти звук, який дозволяє чітко і розбірливо розрізнити показання особи за її голосом всіма учасниками слідчої (розшукової) дії і зафіксувати його технічними засобами з подальшою можливістю ідентифікації учасника слідчої (розшукової) дії за його голосом.

4. Інформаційна безпека досудового розслідування та судового процесу. Термін «інформаційна безпека» у кримінальному процесуальному законодавстві не роз'яснений. З наукової точки зору, Коваленко, Ю. О. у своїй роботі під інформаційною безпекою розуміє стан захищеності систем обробки і зберігання даних, при якому забезпечено конфіденційність, доступність і цілісність інформації, використання й розвиток в інтересах громадян або комплекс заходів, спрямованих на забезпечення захищеності інформації особи, суспільства і держави від несанкціонованого доступу, використання, оприлюднення, руйнування, внесення змін, ознайомлення, перевірки запису чи знищення [1].

Підсумовуючи, доцільно зазначити, що врахування такої переваги проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції, як уникнення ризиків, пов'язаних зі збройною агресією Російської Федерації, спонукає до поширення частоти застосування дистанційного проведення досудового розслідування і судового провадження серед практичних працівників. У свою чергу, це вимагає від особи, що його проводить, належних знань, умінь та навичок стосовно підготовки та порядку застосування режиму відеоконференції у кримінальному провадженні. Лише якісна підготовка до проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції може забезпечити досягнення мети кримінального провадження та слугувати ефективним заходом в умовах введення воєнного стану на території України.

Список використаних джерел

1. Коваленко Ю. О. Забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві. *Економіка промисловості*. 2010. № 3. С. 123–129. URL: http://№buv.gov.ua/UJRN/eco№pr_2010_3_20.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon№.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#№2921>.

3. Методичні рекомендації щодо особливостей проведення допиту, впізнання в режимі відеоконференції під час досудового розслідування / [О. О. Юхно, С. Є. Абламський, О. О. Бондаренко та ін.]; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Стильна типографія, 2017. С. 327–354.

4. Панько Н. Досвід проведення студентської наукової конференції з використанням відеоконференцз'язку. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/11997/%CD>.

5. Погорецький М. А., Старенький О. С., Дистанційне кримінальне провадження в умовах поширення коронавірусу (COVID-19). *Закон і Бізнес*. URL: https://zib.com.ua/ua/142090-dista%cy%e_krimi%eal%e_provadzhe%ya_v_umovah_poshire%ya_ko.html.

6. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3782-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

Члевик Роман Олегович,

аспірант докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Статтею 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) визначено, що завданнями кримінального провадження є, окрім іншого, забезпечення швидкого досудового розслідування та судового розгляду кримінального провадження. При цьому кримінальне процесуальне регламентування строків проведення слідчих (розшукових) дій є гарантією забезпечення прав та свобод учасників кримінального провадження, що забезпечує дисциплінованість та належну організацію діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду у кримінальному провадженні [1].

Відомо, що під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними, відповідно до частини першої статті 28 КПК України, вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень; вони не можуть перевищувати передбачені цим Кодексом строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень.

З початку оголошення Президентом України воєнного стану в Україні 24.02.2022 виникла необхідність у внесенні змін та доповнень до чинного кримінального процесуального законодавства. Вказані новели безпосередньо стосувалися строків проведення певних слідчих та процесуальних дій у кримінальному провадженні, а також загалом здійснення досудового розслідування.